

La gramàtica, a debat

Qualsevol reforma té detractors i defensors, i la reforma ortogràfica i gramatical impulsada per l'Institut d'Estudis Catalans no n'és l'excepció. I si no, només cal recordar el rebombori que va causar la supressió de bona part dels diacrítics. La nova *Gramàtica de la llengua catalana* és una obra complexa i extensa (té 1.444 pàgines!) que han dut a terme al llarg de prop de vint anys els membres de la comissió de gramàtica de l'IEC, i ha representat un gran esforç de consens. Ara als professionals de la llengua ens toca endinsar-nos-hi i aprofundir aquelles qüestions lingüístiques que sempre han estat més dures de rosegat.

La gramàtica genera debat, i una prova d'això va ser la taula rodona, organitzada per l'Associació Llengua Nacional, que va tenir lloc la setmana passada a la Casa Golferichs de Barcelona. En l'acte, amb una sala plena a vessar, hi van intervenir la professora de lingüística catalana de la UB Neus Nogué, el gramàtic Josep Ruaix i Ernest Rusinés, cap d'assessorament lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació.

Nogué va valorar com a molt positiva la novetat que representa la gramàtica pel fet que no categoritza la llengua en correcta o incorrecta, d'una manera inflexible, sinó que fixa la norma a través de la descripció, assenyalant aquelles formes que considera adequades o inadequades per al context dialectal i de registre en què tenen lloc. Ruaix, més crític amb la reforma gramatical, va lamentar que sigui una obra tan extensa que "fa de mal consultar", i va alertar del perill que se'n faci un mal ús per la gran variació diatòpica i diastràtica que s'hi recull. Se n'ha de fer un "assenyat discerniment" a l'hora de consultar-la, va assenyalar. Rusinés va destacar la importància que aquesta gramàtica reculli per primer cop registres més informals de la llengua, que van més enllà de l'estàndard, i sobre els quals fins ara la normativa no s'havia pronunciat.

La taula rodona es va tancar amb una pregunta: què canviarien o modificarien de la nova gramàtica? Nogué va lamentar que no s'hi hagi inclòs la concordança del verb *haver-hi*, Ruaix va assenyalar que hi ha alguns aspectes que no ha recollit la gramàtica i que caldrà tenir presents en futures edicions, i Rusinés va lamentar que la gramàtica no s'hagi pronunciat més clarament sobre l'ús de les preposicions *per* i *per a*. *

Podria semblar il·lògic

Aquest és el títol del disc amb què van debutar Els Sulfitos l'any 2012. Deien ells que "podria semblar il·lògic / que ho digués en gal·lès. / Diré a algú que el [sic] taral·legi. / Que fèstimo és ben palès" (en aquest vers la *ela* és més imaginada que geminada). La cançó continuava amb satèl·lits, idil·lis i al·licients; la tornada, divertida, ens portava a Brussel·les, "on no hi ha pol·lució". Una fal·lera geminada.

De fal·leres lingüístiques, n'hi ha unes quantes. Fa dos mesos, per exemple, una colla d'amics actius a internet va promoure el Dia del Punt Volat. Qualsevol cosa que es fes a la xarxa relacionada amb aquest puntet volat (i, de retruc, la *ela* geminada) podia servir per afegir-se a la festa. Quin era aquest dia? El 24 de gener, data en què es van publicar les famoses *Normes ortogràfiques* de 1913.

És clar que també hauria pogut ser el 31 de gener, quan Prat de la Riba va escriure a *La Veu de Catalunya* la famosa crida titulada *Per la llengua catalana*. El president va fer servir, llavors, el primer punt volat institucional. En aquell text va escriure una única paraula amb la geminada (*col·lectiva*) i, efectivament, el punt era volat.

Aquell dia, i a la mateixa pàgina, el diari demanava perdó "per la confusió que pugui notar-se els primers dies en la composició del diari [...]". Ens referim, per exemple, a l'ús, per a la separació de la doble *l*, dels punts volats que haurem de substituir per guionets fins que tinguem fetes i adaptades a les màquines de compondre les corresponents matrius".

El Dia del Punt Volat també hauria pogut ser, ben mirat, el 24 d'octubre perquè és el dia que el Ple de l'Institut d'Estudis Catalans va ratificar la nova ortografia. El text del 2016 va eliminar les referències a la provisionalitat del 1913. Fa cent anys quedava clar que mentre no es trobava la grafia

més idònia per representar la *ela* palatal (*callar, llavi...*), "la *ela* doble serà escrita intercalant un punt alçat entre les dues *els*". Com que *callar, llavi...* i la resta de laterals palatals s'han quedat així, el 24 d'octubre es va confirmar que "el so lateral alveolar geminat [ll] s'escriu amb la grafia modificada *l·l*".

Aquesta és una grafia que, en no tenir una tecla pròpia, necessita dues

pitjades per ser representada en els dispositius electrònics i tres si es fa servir un teclat d'ordinador convencional. Hèctor Serra va explicar el 2012 que l'amplada que es genera al pitjar tres vegades no s'adiu amb la concepció original de la *ela* geminada: dues *els* "tan acostades l'una a l'altra com les del símbol *ll*", sense res que s'hi interposi. És per aquest motiu, sobretot, que va néixer un projecte de normalització tipogràfica de la *ela* geminada. L'encapçala Enric Tormo, catedràtic de disseny de la Universitat de Barcelona. Em diu que, lamentablement, el projecte està encallat.

És a dir: continuen els problemes d'indexació i d'identificació quan apareix un punt volat. Per tant, el pròxim Dia del Punt Volat, sigui quan sigui, potser caldria demanar a Unicode que creï *l·l* i *L·L*. Podria semblar lògic. *

A l'Scrabble català hi ha una sola fitxa amb *ela* geminada
ARXIU

Opinió